

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ THI ĐUA YÊU NƯỚC VẬN DỤNG TRONG PHONG TRÀO THI ĐUA YÊU NƯỚC HIỆN NAY

PGS, TS HOÀNG PHÚC LÂM

Phó Bí thư Thường trực Đảng ủy

Phó Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Cách đây hơn 70 năm, ngày 11-6-1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh ra Lời kêu gọi Thi đua ái quốc, mở đầu cho phong trào hành động cách mạng mới của toàn dân. Nhìn lại chặng đường hơn 70 năm qua, có thể khẳng định mọi thành quả của cách mạng trong kháng chiến, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc của nhân dân ta đều gắn liền với việc tổ chức có hiệu quả phong trào thi đua yêu nước. Chính vì vậy, tư tưởng về thi đua yêu nước của Chủ tịch Hồ Chí Minh cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị, là ngọn đuốc soi đường cho chúng ta tiếp tục tổ chức thực hiện phong trào thi đua yêu nước. Bài viết tập trung phân tích, làm rõ những nội dung cơ bản tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước, đồng thời, đặt ra yêu cầu tiếp tục kế thừa, phát huy tư tưởng của Người về thi đua yêu nước và vận dụng một cách sáng tạo, phù hợp với điều kiện thực tiễn của cách mạng nước ta hiện nay.

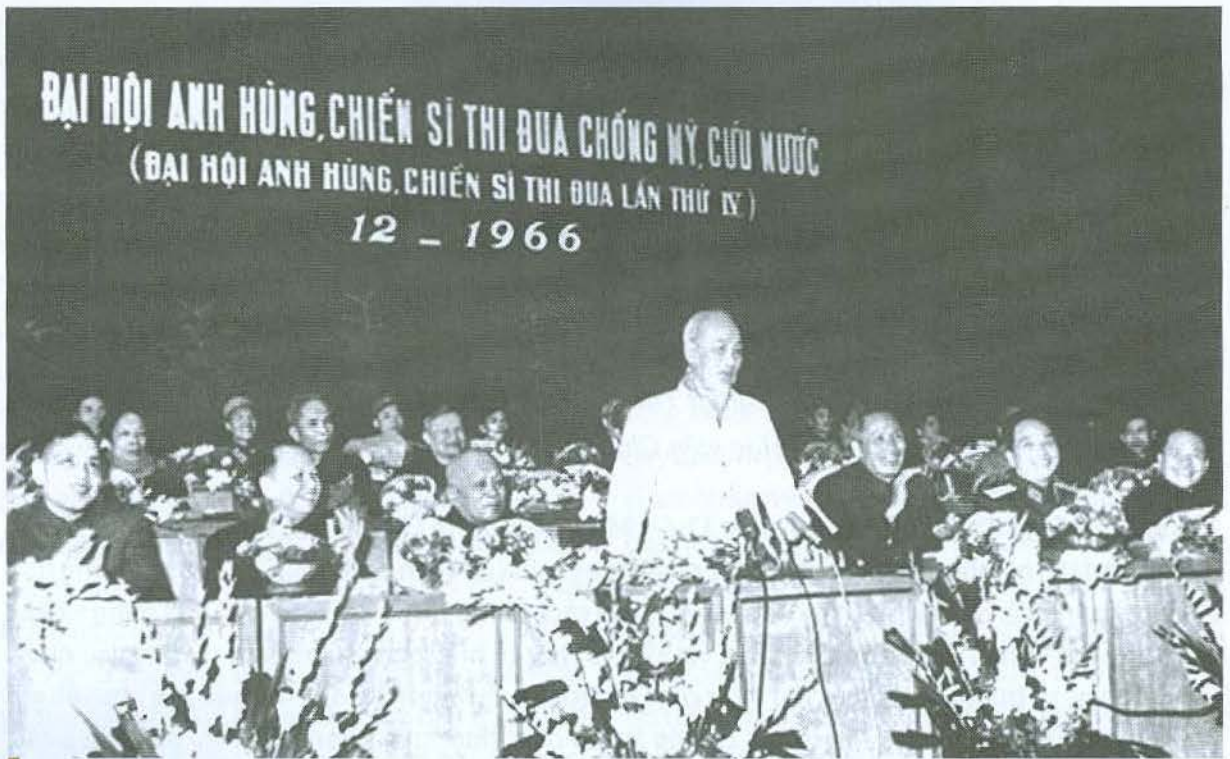
Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; thi đua yêu nước; khen thưởng

1. Quan điểm Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước

Tại Đại hội II (1951) của Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên nhận định khái quát: “Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là một truyền thống quý báu của ta... Đồng bào ta ngày nay cũng rất xứng đáng với tổ tiên ta ngày trước. Từ các cụ già tóc bạc đến các cháu nhi đồng trẻ thơ, từ những kiều bào ở nước ngoài đến những đồng bào ở vùng tạm bị chiếm, từ nhân dân miền ngược đến miền xuôi, ai cũng một lòng nồng nàn yêu nước, ghét giặc”¹. Người nhấn mạnh: “Thi đua là yêu nước, yêu nước thì phải thi đua. Và những người thi đua là những người yêu nước nhất”². Chủ tịch Hồ Chí Minh kêu gọi người người thi đua, nhà

nhà thi đua, ngành ngành thi đua, sĩ, nông, công, thương, già, trẻ, gái, trai, vô luận ở địa vị nào, làm công việc gì đều có thể và cần phải tham gia phong trào thi đua yêu nước. Người coi việc thi đua yêu nước là công việc của toàn dân, cần có sự liên kết mọi lực lượng của dân tộc ở mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Tư tưởng thi đua yêu nước của Người đã khơi dậy tinh thần thi đua yêu nước của toàn dân, tạo nên sức mạnh tinh thần vô cùng to lớn, đưa cách mạng nước ta đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác.

Mục đích của thi đua, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhằm khơi dậy, phát huy truyền thống yêu nước của mọi tầng lớp nhân dân vào hành động

Chủ tịch Hồ Chí Minh nói chuyện tại Đại hội Anh hùng, chiến sĩ thi đua chống Mỹ, cứu nước lần thứ 4, ngày 30-12-1966

cách mạng, làm cho tinh thần yêu nước của tất cả mọi người đều được thực hành vào công việc hằng ngày, vì mục tiêu dân tộc độc lập, dân quyền tự do và dân sinh hạnh phúc. Người khẳng định: “Thi đua phải là toàn dân, toàn diện”³, “mọi người đều thi đua, mọi việc đều có thi đua”⁴. Theo Người, nội dung thi đua yêu nước phải xuất phát và phục vụ nhiệm vụ chính trị của từng giai đoạn cách mạng; nội dung thi đua phải toàn diện, thiết thực ở tất cả các lĩnh vực hoạt động của đất nước, gắn với nhiệm vụ cụ thể của từng ngành, từng cấp, hướng vào cải tạo và xây dựng con người mới, hướng vào giải quyết những vấn đề cơ bản thiết thực của nhân dân; thi đua phải gắn với công việc hằng ngày của mỗi người. Xuất phát từ những quan điểm đó, Hồ Chí Minh phát động phong trào thi đua tăng gia sản xuất và thực hành tiết kiệm trong kháng chiến chống thực dân Pháp, phong trào “ba xây, ba chống” (nâng cao ý thức trách nhiệm, tăng

cường quản lý kinh tế, tài chính, cải tiến kỹ thuật, chống tham ô, lãng phí, quan liêu) trong buổi đầu xây dựng CNXH. Người chỉ rõ, để xây dựng được ba cái tốt là ý thức trách nhiệm cao, quản lý kinh tế tài chính tốt và cải tiến kỹ thuật, cần tích cực chống ba thứ “giặc ở trong lòng” là tệ tham ô, bệnh quan liêu và nạn lãng phí. Người phân tích hết sức sâu sắc tính nguy hiểm và tác hại ghê gớm của ba loại “giặc nội xâm” này và cho rằng, phải phát động phong trào của quần chúng thi đua chống giặc nội xâm như thi đua chống giặc ngoại xâm. Yêu nước thì phải chống tham ô, lãng phí, quan liêu như truyền thống dũng cảm chống giặc ngoại xâm của dân tộc. Chống tham ô, lãng phí, quan liêu là cuộc chiến đấu cực kỳ gay go, phức tạp. Đảng và Nhà nước phải biết dựa vào dân để chống quan liêu, tham ô, lãng phí. Người chỉ rõ: “Tham ô, lãng phí và bệnh quan liêu là kẻ thù của nhân dân, của bộ đội và của Chính phủ”⁵, “Chống tham ô, lãng phí và bệnh quan liêu cũng quan trọng và cần

kịp như việc đánh giặc trên mặt trận”⁶, “Chống tham ô, lãng phí, quan liêu là dân chủ... Dân chủ là dựa vào lực lượng quần chúng, đi đúng đường lối quần chúng. Cho nên phong trào chống tham ô, lãng phí, quan liêu ắt phải dựa vào lực lượng quần chúng thì mới thành công”⁷.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, thi đua yêu nước là làm cho nước nhà nhanh giành được độc lập, tự do, xây dựng đất nước giàu mạnh, phồn vinh, đời sống nhân dân được ấm no, hạnh phúc: “Thi đua ái quốc nhằm ba mục đích chính: diệt giặc đói, diệt giặc dốt, diệt giặc ngoại xâm. Tức là làm cho nhân dân no, ấm, biết chữ, làm cho Tổ quốc độc lập, tự do”⁸. Mục đích thi đua trong tư tưởng Hồ Chí Minh luôn thể hiện khát vọng cháy bỏng của nhân dân ta, dân tộc ta quyết không chịu sống cuộc đời nô lệ, quyết tâm đoàn kết đấu tranh đánh bại quân xâm lược, giành độc lập, tự do, thống nhất Tổ quốc. Đồng thời mục đích thi đua còn thể hiện quyết tâm của mọi người dân Việt Nam hăng hái thi đua lao động sản xuất, phát triển kinh tế-văn hóa để thoát khỏi nghèo nàn, lạc hậu, dốt nát; thi đua để ai cũng đủ ăn đủ mặc, ai cũng biết đọc biết viết, có cuộc sống tự do, hạnh phúc. Mục đích thi đua ái quốc theo tư tưởng Hồ Chí Minh luôn rất thiết thực và gắn với các nhiệm vụ kinh tế, văn hóa, quân sự, kháng chiến cứu nước, xây dựng đất nước. Vì vậy, Người nhấn mạnh, lực lượng của phong trào thi đua yêu nước là toàn thể nhân dân: “Mỗi người dân Việt Nam, bất kỳ già, trẻ, trai, gái; bất kỳ giàu, nghèo, lớn, nhỏ, đều cần phải trở nên một chiến sĩ tranh đấu trên mặt trận: Quân sự, Kinh tế, Chính trị, Văn hóa”⁹. Theo Hồ Chí Minh, cách mạng là sự nghiệp của quần chúng, do đó phong trào thi đua yêu nước cần phát huy sức mạnh của toàn dân, tạo được sự tham gia tích cực của nhân dân, làm cho thi đua yêu nước trở thành phong trào hành động cách mạng của nhân dân, của mọi tầng lớp xã hội.

Người chỉ rõ: “Với lòng nồng nàn yêu nước và lực lượng vô cùng tận của nhân dân ta, cuộc Thi đua ái quốc nhất định sẽ thành công to”¹⁰. Hồ Chí Minh luôn khẳng định lực lượng có sức mạnh vô địch trong công cuộc kháng chiến và kiến quốc đó là do nhân dân. Thi đua yêu nước có trở thành phong trào cách mạng hay không, có mang lại lợi ích thiết thực cho cách mạng hay không phụ thuộc vào quần chúng nhân dân, không có sự đồng tình hưởng ứng của nhân dân, không được nhân dân tự giác, tự nguyện tham gia thì thi đua yêu nước không thể tồn tại và phát triển.

Một nội dung quan trọng trong tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước và cách thức tổ chức các phong trào thi đua có hiệu quả nhất, thiết thực nhất, đó là: “Thi đua phải có sự *lãnh đạo* đúng”¹¹, mới có thể tạo thành động lực phát triển cách mạng. Cần có sự lãnh đạo thống nhất, có sự phối hợp giữa Đảng, chính quyền với đoàn thể và nhân dân để đẩy mạnh phong trào thi đua thường xuyên, liên tục. Theo dõi sát sao, chỉ đạo phong trào thi đua là trách nhiệm của cán bộ và cơ quan lãnh đạo các cấp, các ngành. Hồ Chí Minh chỉ ra những nơi phong trào thi đua yếu kém là do có khuyết điểm trong công tác tổ chức lãnh đạo phong trào. Có một số khuyết điểm chính thường mắc trong công tác tổ chức, lãnh đạo phong trào thi đua như: hướng dẫn thiếu thống nhất; chương trình còn nhiều nơi chưa sát; kế hoạch thiếu chu đáo, tỉ mỉ; thi đua nơi thì thiếu bền bỉ, nơi thì làm quá sức, nơi thì chưa tự động. “Tổ chức và lãnh đạo còn kém, không phát triển được hết sáng kiến và năng lực của quần chúng. Cơ quan lãnh đạo các cấp, các ngành, các đoàn thể, các địa phương thiếu sự phối hợp với nhau, thiếu sự tổng kết kinh nghiệm và trao đổi kinh nghiệm”¹².

Trong phong trào thi đua yêu nước, Hồ Chí Minh rất quan tâm đến *phương pháp nêu gương*, xây dựng điển hình tiên tiến và khéo sử dụng

những tấm gương đó để động viên quần chúng noi theo. Với cách làm đó, Người đã kịp thời động viên, cổ vũ các tấm gương người tốt, việc tốt; lấy các tấm gương tốt có thật trong cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân để giáo dục lẫn nhau; bồi dưỡng, nêu gương, nhân rộng người tốt, việc tốt. Những sự thật tốt đẹp đó có tác dụng giáo dục con người, thúc đẩy phong trào thi đua. Người cho rằng: “Các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và đối với họ một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”¹³. Người phê phán các cấp ủy đảng, chính quyền hoặc cán bộ: “Không chịu theo dõi việc làm hằng ngày của cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân. Ai làm tốt không kịp thời nêu gương, ai làm xấu không kịp thời giúp đỡ sửa chữa”¹⁴.

2. Sự vận dụng sáng tạo hiện nay

Trong công cuộc đổi mới hiện nay, phong trào thi đua yêu nước và công tác thi đua trong phạm vi cả nước đã có bước phát triển, dần đi vào nền nếp. Các cấp ủy, tổ chức đảng, lãnh đạo chính quyền các cấp đã quan tâm, lãnh đạo, chỉ đạo; các bộ, ngành, địa phương tổ chức được nhiều phong trào thi đua; Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân đã chủ động và có sự phối hợp chặt chẽ với các cấp chính quyền tổ chức nhiều phong trào thi đua thiết thực, được đông đảo đoàn viên, hội viên và nhân dân tham gia hưởng ứng. Ban Thi đua-Khen thưởng Trung ương đã thực hiện tốt vai trò quản lý nhà nước về thi đua, khen thưởng; tham mưu, nghiên cứu, kịp thời đề xuất với Đảng, Nhà nước các chủ trương, chính sách về thi đua, khen thưởng; nghiên cứu, xây dựng tương đối hoàn chỉnh hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật về thi đua, khen thưởng; tham mưu cho Thủ tướng Chính phủ, Hội đồng Thi đua-Khen thưởng Trung ương phát động các phong trào thi đua làm nòng cốt để tổ chức các phong trào thi đua trong phạm

vi cả nước. Công tác khen thưởng nhìn chung đã thực hiện đúng quy định của *Luật Thi đua, khen thưởng* và các văn bản hướng dẫn thi hành. Chất lượng các hình thức khen thưởng bậc cao được nâng lên; đã chú trọng việc phát hiện tập thể, cá nhân lao động trực tiếp có thành tích xuất sắc để khen thưởng kịp thời bằng hình thức khen thưởng cấp bộ, ngành, tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương. Việc triển khai và thực hiện thường xuyên, kịp thời công tác thi đua, khen thưởng đã có tác động to lớn, động viên, cổ vũ các tập thể, cá nhân hăng hái lao động sản xuất với năng suất, chất lượng cao; các gương người tốt, việc tốt trong đời sống; cán bộ, chiến sĩ các lực lượng vũ trang quên mình bảo vệ an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội, bảo vệ chủ quyền thiêng liêng của Tổ quốc nơi biên giới cũng như tại các vùng biển đảo.

Tuy nhiên, phong trào thi đua ở một số nơi còn hình thức, chưa gắn kết thi đua với những công việc thường xuyên, hàng ngày; nội dung, tiêu chí thi đua chưa thực sự cụ thể. Trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo phong trào thi đua, chưa kịp thời nắm bắt những vấn đề từ thực tiễn đặt ra, chưa thực sự gắn với lợi ích của người lao động, do đó chưa thu hút, phát huy, tạo được động lực cho công tác thi đua từ cơ sở. Phong trào thi đua chưa phát triển đồng đều, rộng khắp; nhiều nơi còn lúng túng trong việc đổi mới nội dung, hình thức, biện pháp tổ chức thi đua. Công tác kiểm tra, đôn đốc, hướng dẫn, sơ kết, tổng kết chưa được coi trọng; chưa đầu tư đúng mức cho phong trào thi đua; tính động lực và hiệu quả của các phong trào thi đua còn hạn chế. Công tác khen thưởng chưa bám sát các phong trào thi đua, chưa lấy kết quả phong trào thi đua làm căn cứ, còn thiếu chính xác, còn nể nang, cào bằng, cá biệt có trường hợp báo cáo không trung thực, chạy theo thành tích; thủ tục khen thưởng còn nặng về hành chính, gây phiền hà, khó khăn. Việc triển khai thực hiện Chỉ thị số 39-CT/TW, ngày 21-5-2004, của Bộ Chính trị

khóa IX “Về tiếp tục đổi mới, đẩy mạnh phong trào thi đua yêu nước, phát hiện, bồi dưỡng, tổng kết và nhân điển hình tiên tiến” và Chỉ thị số 34-CT/TW, ngày 7-4-2014, của Bộ Chính trị khóa XI “Về tiếp tục đổi mới công tác thi đua, khen thưởng” còn lúng túng, thiếu kế hoạch bồi dưỡng, chăm lo, xây dựng điển hình tiên tiến và nhân rộng điển hình tiên tiến...

Từ những quan điểm của Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước và tình hình thực tiễn của công cuộc đổi mới hiện nay, công tác thi đua, khen thưởng cần tạo dựng từ phong trào của quần chúng và được quần chúng tích cực hưởng ứng, tham gia; tổ chức phong trào thi đua yêu nước phải thiết thực, hiệu quả, tránh hình thức; các cấp ủy từ Trung ương đến cơ sở có trách nhiệm lãnh đạo, chỉ đạo tập trung thống nhất, chặt chẽ, toàn diện các phong trào thi đua yêu nước, gắn với việc thực hiện nhiệm vụ chính trị của từng địa phương, cơ quan, đơn vị; thống nhất quản lý nhà nước về thi đua, khen thưởng theo pháp luật trong cả hệ thống chính trị và trong phạm vi toàn xã hội; mở rộng phân cấp trong công tác thi đua, khen thưởng.

Mục tiêu xuyên suốt của phong trào thi đua yêu nước và công tác khen thưởng là phát huy được sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc, của cả hệ thống chính trị vào việc thực hiện công cuộc đổi mới đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Phong trào thi đua phải trở thành động lực to lớn, góp phần phát triển kinh tế nhanh, bền vững, sớm đưa đất nước cơ bản trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại; nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân; bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc; giữ gìn hòa bình, ổn định để phát triển đất nước; nâng cao vị thế và uy tín của Việt Nam trong khu vực và trên thế giới. Do đó, cùng với việc tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, cần tiếp tục tổ chức và thực hiện phong trào thi đua thiết thực, sâu rộng và bao quát

toàn bộ các lĩnh vực của đời sống xã hội, các lớp nhân dân nhằm khơi dậy mọi tiềm năng, thể mạnh của cả dân tộc trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Nội dung và phương thức tổ chức phong trào thi đua phải được gắn kết chặt chẽ với việc thực hiện nhiệm vụ chính trị, mục tiêu, chỉ tiêu phát triển kinh tế-xã hội của đất nước và của từng bộ, ngành, địa phương, từng đơn vị cơ sở. Cần chuyển trọng tâm thi đua, khen thưởng về cơ sở và người lao động, người sản xuất trực tiếp, có thành tích sáng tạo trong công tác, lao động, sản xuất và bảo vệ Tổ quốc; khen thưởng cần đảm bảo đúng người đúng việc, mang tính nêu gương, tính giáo dục, được dư luận đồng tình, ủng hộ; kiên quyết khắc phục bệnh thành tích, hình thức trong thi đua, khen thưởng. Tiếp tục cải cách thủ tục hành chính trong công tác thi đua, khen thưởng theo hướng công khai, minh bạch, công bằng; đảm bảo có hiệu quả thiết thực.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước đã có tác dụng to lớn, thiết thực, động viên khích lệ toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ra sức đoàn kết, phấn đấu, không quản hy sinh gian khổ, đem hết tài năng trí tuệ và sức lực phục vụ sự nghiệp giải phóng dân tộc, giành thắng lợi trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, cũng như trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam XHCN. Trong công cuộc đổi mới hiện nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước vẫn giữ nguyên giá trị lý luận và thực tiễn.

1, 2, 5, 6, 7, 8, 11. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 7, tr. 38, 407, 357, 358, 362, 108, 146

3, 4, 12. *Sđđ*, T. 6, tr. 171, 169, 134

9, 10. *Sđđ*, T. 5, tr. 556, 553

13. *Sđđ*, T. 1, tr. 284

14. *Sđđ*, T. 15, tr. 663.